

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu
Jménem republiky

Nález Ústavního soudu - I. senátu složeného z předsedkyně senátu Kateřiny Šimáčkové (soudce zpravodaj) a soudců Ivany Janů a Ludvíka Davida - ze dne 10. dubna 2014 sp. zn. I. ÚS 185/14 ve věci ústavní stížnosti D. J., zastoupeného Mgr. Ing. Markem Schindlerem, advokátem, se sídlem Místecká 329, Ostrava-Hrabová, proti usnesení Krajského soudu v Ostravě č. j. 54 T 1/2013-871 ze dne 24. 9. 2013 a usnesení Vrchního soudu v Olomouci č. j. 6 To 95/2013-895 ze dne 6. 11. 2013, jimiž bylo rozhodnuto o ponechání stěžovatele ve vazbě, za účasti Krajského soudu v Ostravě a Vrchního soudu v Olomouci jako účastníků řízení.

Ústavní stížnost se zamítá.

Odůvodnění

I. Předchozí průběh řízení

1. Ústavní stížností stěžovatel napadl v záhlaví tohoto usnesení uvedená rozhodnutí a navrhl jejich zrušení pro rozpor se svými ústavně zaručenými právy na osobní svobodu a spravedlivý proces. Přitom odkázal na **čl. 8 odst. 2 a 5 a čl. 36 odst. 1 a 2 Listiny základních práv a svobod**.

2. Stěžovatel byl vzat do vazby dne 20. 9. 2012. Dne 25. 6. 2013 krajský soud rozhodl o ponechání stěžovatele ve vazbě z důvodu dle § 67 písm. a) trestního řádu. Rozhodnutí odůvodnil hrozbou vysokého trestu (s možností uložení až výjimečného trestu), což podle jeho názoru je samo o sobě dostatečným argumentem pro shledání důvodu útěkové vazby. Přesto soud doplnil důvody i o skutečnost, že stěžovatel není vázán žádnými významnými faktory ke konkrétnímu místu pobytu. Toto rozhodnutí bylo potvrzeno vrchním soudem dne 7. 8. 2013.

3. Dne 19. 8. 2013 Krajský soud v Ostravě uznal stěžovatele vinným trestným činem vraždy a odsoudil ho k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v trvání 15 roků. Tento rozsudek dosud nenabyl právní moci.

4. Napadeným usnesením ze dne 24. 9. 2013 krajský soud rozhodl o ponechání stěžovatele ve vazbě z důvodu nebezpečí, že uprchne nebo se bude skrývat. Podle krajského soudu z hlediska stěžovatele nedošlo k žádné změně, která by měnila náhled na existenci dříve aplikovaného vazebního důvodu podle § 67 písm. a) trestního řádu. Při současném rozhodování je však nutno vzít nově v potaz významný prvek, kterým je vyhlášený rozsudek soudu prvního stupně dne 19. 8. 2013, byť tento dosud nenabyl právní moci. Tímto rozsudkem byl stěžovatel uznán vinným velmi závažnou trestnou činností, kvalifikovanou jako trestný čin vraždy dle § 219 odst. 1 a odst. 2 písm. h) zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a byl mu uložen nepodmíněný trest odnětí svobody v trvání 15 roků, se zařazením do věznice se zvýšenou ostrahou. Pokud tedy v dřívější fázi řízení bylo shledáváno pouze možné ohrožení vysokým trestem, je aktuálně nutno k posuzování důvodu vazby dle § 67 písm. a) trestního řádu fakticky přiřadit rovněž citované odsouzení stěžovatele k vysokému trestu odnětí svobody. Byť jde dosud o odsouzení nepravomocné, již skutečnost, že k němu došlo a byl uložen takto důrazný trest odnětí svobody, podstatně zvyšuje míru nebezpečí vyjádřeného v ustanovení § 67 písm. a) trestního řádu.

5. Vrchní soud napadeným usnesením zamítl stížnost stěžovatele proti usnesení krajského soudu. Stížnostní soud se plně ztotožnil s argumentací soudu prvního stupně stran důvodnosti dalšího trvání vazby s odkazem na důvody uvedené v ustanovení § 67 písm. a) trestního řádu. Byť rozsudek, kterým byl stěžovatel uznán vinným trestným činem vraždy a byl mu uložen citelný nepodmíněný trest, dosud nenabyl právní moci, přesto sama jeho existence podstatně zvyšuje míru nebezpečí, které je vyjádřeno v ustanovení § 67 písm. a) trestního řádu. Je totiž nutno mít na paměti, že díky výše naznačenému rozsudku před stěžovatelem vyvstala reálná hrozba výkonu dlouhodobého trestu odnětí svobody. Tato skutečnost prohlubuje obavy z toho, že by se po případném propuštění na svobodu mohl skrývat či uprchnout, aby se výkonu trestu vyhnul. Tím pádem by mohl mařit účel trestního řízení, kterým je, mimo jiné, potrestání pachatele trestného činu. Ze všech výše rozvedených důvodů má i stížnostní soud za to, že na straně stěžovatele jsou i nadále dány důvody vazby útěkové.

II. Argumentace stran

6. Stěžovatel namítá, že vazební důvod podle § 67 písm. a) trestního řádu u něj nebyl nikdy dán. Odůvodnění napadených rozhodnutí nevyhovuje požadavkům ustálené judikatury Ústavního soudu, dle které soud musí výslovně, přehledně a logicky vysvětlit, ze kterých konkrétních skutečností vyplývá obava, že se obviněný bude chovat způsobem uvedeným v § 67 písm. a) trestního řádu, a to za podmínek stanovených v dovětku tohoto ustanovení, aby tímto dostal ústavněprávnímu požadavku zdrženlivosti ve vazebních věcech a imperativu maximální šetrnosti k právům obviněného. Soudy pouze mechanicky vycházely z trestní sazby trestného činu, jehož spáchání je stěžovateli kladeno za vinu, a touto trvání vazby odůvodňují, aniž by podrobněji uvedly konkrétní skutečnosti, které by odůvodňovaly obavu, že by stěžovatel skutečně uprchl nebo se skrýval mimo dosah orgánů činných v trestním řízení.

7. Uvádí-li soudy k tomu v napadených rozhodnutích, že díky rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 19. 8. 2013, kterým byl stěžovatel uznán vinným a byl mu uložen trest odnětí svobody v trvání 15 roků, zde vyvstala reálná hrozba výkonu dlouhodobého trestu odnětí svobody a že tato skutečnost má prohlubovat obavy z toho, že by se stěžovatel mohl skrývat či uprchnout, aby se výkonu trestu vyhnul, je k tomu nutno podotknout, že zmíněný rozsudek dosud nenabyl právní moci, a nelze tedy z tohoto vyvozovat důvodnou obavu, že by se stěžovatel mohl chovat způsobem ve smyslu § 67 písm. a) trestního řádu.

8. Stěžovatel zdůrazňuje, že u něj v minulosti nebyly zjištěny žádné konkrétní skutečnosti, z nichž by vyplývala obava, že by při pobytu na svobodě uprchl nebo že by se skrýval, tzn. např. příprava na odcestování do zahraničí, příp. zadržení na útěku přes hranice. Stěžovatel naopak do dne svého zadržení pobýval v místě svého trvalého bydliště, přebíral si zde poštu a nebylo zjištěno, že by se vzhledem k událostem, pro které je nyní stíhán, hodlal skrývat či snad uprchnout do zahraničí.

9. Tyto vznesené námitky stěžovatele soudy v napadených rozhodnutích žádným způsobem nehodnotily ani se s nimi ve svých rozhodnutích nevypořádaly. Argumentace hrozbou vysokého trestu tak zůstává osamocena, nepodpořena žádnými jinými závažnými konkrétními skutečnostmi, které by vazební důvod ospravedlňovaly.

10. Krajský soud navrhl ústavní stížnost odmítnout. Dle jeho názoru jsou skutkové okolnosti případu odlišné od těch případů rozhodovaných Ústavním soudem, na které odkazuje stěžovatel ve své ústavní stížnosti.

11. Vrchní soud pouze sdělil, že nemá, co by nad rámec argumentace uvedené v napadeném usnesení k věci uvedl.

III. Hodnocení Ústavního soudu

12. Se stěžovatelem lze souhlasit potud, pokud tvrdí, že výše hrozícího trestu sama o sobě není dostatečná pro ponechání obviněného ve vazbě z důvodu podle § 67 písm. a) trestního řádu (útěkové vazba) v situaci, kdy vazba trvá již delší dobu. Jak soud uvedl například v nálezu sp. zn. I. ÚS 2208/13 ze dne 11. 12. 2013 (N 215/71 SbNU 517; bod 33), riziko uprchnutí nebo skrývání se obviněného za účelem vyhnutí se trestnímu stíhání nebo trestu po případném propuštění z vazby na svobodu nemůže být v případě dlouhotrvající vazby založeno výlučně na skutečnosti, že obviněnému hrozí vysoký trest. Delší trvání vazby musí být ospravedlněno dalšími závažnými konkrétními důvody, které vylučují nahrazení vazby jiným opatřením podle trestního řádu. V této své judikatuře Ústavní soud vychází z ustálené rozhodovací praxe Evropského soudu pro lidská práva (dále jen "ESLP"), dle které závažnost hrozícího trestu je dostatečným důvodem pro vazbu pouze na omezenou dobu a po uplynutí určitého času ji ESLP vnímá pouze jako jeden z argumentů, kterými je možné podepřít hrozbu útěku v případě propuštění z vazby na svobodu (viz tamtéž, bod 33).

13. Dlouhodobost vazby se posuzuje podle okolností každého jednotlivého případu. V nyní posuzovaném případě Ústavní soud však nepovažuje za nutné rozhodnout, zda délka stěžovatelovy vazby tuto hranici překročila. Je nutno vzít ohled na specifickou situaci případu, kdy byla soudem prodloužena útěková vazba po nepravomocném prvoinstančním rozhodnutí, kterým byl stěžovateli uložen trest odnětí svobody v délce 15 roků.

14. V řadě svých usnesení Ústavní soud vyslovil názor, že nepravomocně uložený nepodmíněný trest, přirozeně v určité výměře, může znamenat konkrétní skutečnost odůvodňující obavu z útěku právě před takovýmto trestem; v každém případě je hrozba útěku značně zesílena (usnesení sp. zn. II. ÚS 88/01 ze dne 18. 2. 2003; usnesení sp. zn. II. ÚS 775/02 ze dne 11. 3. 2003; usnesení sp. zn. II. ÚS 3/03 ze dne 11. 3. 2003; usnesení sp. zn. III. ÚS 1577/08 ze dne 14. 8. 2008; všechna usnesení jsou dostupná na <http://nalus.usoud.cz>). Za výši

nepravomocně uloženého trestu odůvodňující či značně zesilující obavu z útěku Ústavní soud považoval šest let (usnesení sp. zn. II. ÚS 88/01 ze dne 18. 2. 2003; usnesení sp. zn. II. ÚS 775/02 ze dne 11. 3. 2003; usnesení sp. zn. III. ÚS 2511/10 ze dne 30. 9. 2010), sedm let (usnesení sp. zn. II. ÚS 3/03 ze dne 11. 3. 2003), devět let (usnesení sp. zn. III. ÚS 3219/11 ze dne 16. 11. 2011) či čtrnáct let (usnesení sp. zn. III. ÚS 1577/08 ze dne 14. 8. 2008).

15. Podle judikatury ESLP z evropské Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen "Úmluva") vyplývá, že zbavení osobní svobody po prvoinstančním, byť nepravomocném, odsuzujícím rozsudku není již považované za vazbu, na kterou by měl být aplikován čl. 5 odst. 1 písm. c) Úmluvy ("zákonné zatčení nebo jiné zbavení svobody osoby za účelem předvedení před příslušný soudní orgán pro důvodné podezření ze spáchání trestného činu nebo jsou-li oprávněné důvody k domněnce, že je nutné zabránit jí ve spáchání trestného činu nebo v útěku po jeho spáchání"), ale jde o zákonné uvěznění po odsouzení příslušným soudem podle čl. 5 odst. 1 písm. a) Úmluvy (viz rozsudek ESLP ve věci Wemhoff proti Německu č. 2122/64 ze dne 27. 6. 1968, § 9). Z daného vyplývá, že Úmluva považuje zbavení svobody po prvoinstančním odsuzujícím rozsudku za zásadně odlišné od vazby před nepravomocným odsouzením. Fakticky tak tedy neklade na tuto vazbu žádné zvláštní podmínky, které existují při aplikaci čl. 5 odst. 1 písm. c) a které reflektuje i výše zmíněná judikatura Ústavního soudu o nepřipustnosti pouhé hrozby vysokého trestu jako dostatečného důvodu vazby. ESLP v těchto případech vyžaduje pouze, aby byly splněny obecné podmínky čl. 5 pro zbavení osobní svobody, zejména zákonitost. K porušení čl. 5 Úmluvy tak v těchto situacích může dojít například, porušil-li soudní orgán v odsuzujícím rozsudku závažným způsobem právo na spravedlivý proces (viz např. Stoichkov proti Bulharsku č. 9808/02 ze dne 24. 3. 2005, § 58; či Yefimenko proti Rusku č. 152/04 ze dne 12. 2. 2013, § 102-104).

16. Ústavní soud tak vyvozuje, že odsouzení soudem prvního stupně k vysokému nepodmíněnému trestu, byť nepravomocné, představuje zásadní změnu situace ve vztahu k odůvodnění útekové vazby. V takovém případě Ústavní soud uznává, že riziko útěku či skrývání se je podstatně zvýšeno. V takových případech se pro ospravedlnění i déletrvající vazby značně snižuje potřeba dalších dodatečných důvodů, které mohou být méně významné oproti situaci, kdy by k nepravomocnému odsouzení dosud nedošlo.

17. V nyní posuzovaném případě byla napadenými usneseními vazba stěžovatele prodloužena právě s odkazem na jeho odsouzení k vysokému trestu odnětí svobody a dále bylo odkázáno na odůvodnění předchozích vazebních rozhodnutí. Tato předchozí rozhodnutí vedle výše hrozícího trestu obsahují také posouzení skutečnosti, že stěžovatel není vázán žádnými významnými faktory ke konkrétnímu místu pobytu. Dle názoru Ústavního soudu tyto dva faktory - nepravomocné odsouzení k trestu odnětí svobody ve výši 15 let a neexistence významných vazeb ke konkrétnímu místu pobytu - jsou dostatečné pro odůvodnění útekové vazby stěžovatele.

18. Ústavní soud tedy uzavírá, že argumenty stěžovatele, byť by mohly mít určitou relevanci v době před rozhodnutím soudu prvního stupně o jeho vině a uložení trestu, po tomto rozhodnutí již pro shledání porušení jeho práva na osobní svobodu nestačí.

19. Pokud jde o namítané porušení práva na spravedlivý proces, tak Ústavní soud v napadených usneseních žádné porušení tohoto práva nespatřuje. Nakonec stěžovatel ani žádné relevantní argumenty pro porušení svého práva na spravedlivý proces nevznáší. Tato námitka je tedy zjevně neopodstatněná.

20. Z výše uvedených důvodů Ústavní soud podle ustanovení § 82 odst. 1 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ústavní stížnost zamítl, neboť napadenými rozhodnutími nedošlo k porušení ústavně zaručených práv stěžovatele.